

Praktijkproef Afwegingskader Omgevingsvisie SDG's

Verlag 3^e sessie

10 juli 2019

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag

Juli 2019

Inhoud

1.	Opening.....	3
	1.1. Welkom	3
	1.2. Voortgang werksessies	3
2.	Terugkoppeling huiswerk	4
	2.1. Smallingerland.....	4
	2.2. Dongen.....	4
	2.3. Staphorst.....	5
	2.4. Súdwest-Fryslân	5
	2.5. Overall.....	5
3.	Presentatie proces	7
	3.1. Duurzaamheid in balans	7
	3.2. Inzet van de SDG's	8
	3.3. Afwegingsgericht werken	9
4.	Deelsessies	11
	4.1. Proces	11
	4.2. Ordening subdoelen.....	12
5.	Afsluiting.....	14

1. Opening

1.1. Welkom

Iedereen wordt welkom geheten.

Als mededeling wordt genoemd dat vanuit de VNG een introductie cursus Toepasbare Regels is ontwikkeld. Toepasbare regels vormen de vertaling van juridische regels naar vragenbomen. Vrijdag 12 juli is de eerste cursusdag. Indien gemeenten geïnteresseerd zijn in deelname, kunnen ze contact opnemen met Charles de Vries (charles.devries@vng.nl).

1.2. Voortgang werksessies

De voortgang en inhoud van de verschillende werksessies wordt besproken. Dit ziet er als volgt uit:

- Werksessie 1: tijdlijn, criteria afwegingskader, afwegen en SDG's.
- Werksessie 2: omgevingsvisie, criteria verscherpen, afwegen en SDG's.
- Werksessie 3: proces omgevingsvisie, functie/rol van een afwegingskader, criteria vaststellen, ordening SDG's en subdoelen.
- Werksessie 4: eigen proces omgevingsvisie, afwegen met SDG's (ordening en subdoelen), relaties SDG's en subdoelen, prioriteiten/focus.
- Werksessie 5: procesbeschrijving, afwegingskader.

2. Terugkoppeling huiswerk

Iedere gemeente geeft een terugkoppeling over het huiswerk. In het huiswerk is iedere gemeente ingegaan op drie vragen: waarom een afwegingskader nodig is, waar een afwegingskader aan moet voldoen en wat de rol is van het afwegingskader (inclusief de vraag of ordening van de SDG's daarbij nodig is).

2.1. Smallingerland

Smallingerland heeft de afgelopen maanden gewerkt aan de vraag hoe de SDG's een plek kunnen krijgen binnen de gemeentelijke organisatie. Om dit uit te voeren, is onder andere de onderlinge samenhang tussen de SDG's in kaart gebracht. De gemeente heeft gekozen voor een langetermijnvisie (naar 2040). Drie doelen staan centraal (3, 10 en 13: goede gezondheid en welzijn, verminderen ongelijkheid, klimaatactie). Deze zijn naar boven gehaald uit de verschillende visies en nota's. In het toekomstige concernplan worden de SDG's waarschijnlijk ook opgenomen. Het blijkt lastig om integraal te werken.

Uit gesprekken met burgers en bedrijven kwamen een gezonde en veilige leefomgeving, samenleving/mienksip en biodiversiteit als drie belangrijke thema's naar voren.

In paragraaf 2.5 staan de opmerkingen van de gemeente Smallingerland opgenomen op de huiswerkvragen.

2.2. Dongen

In Dongen zijn de SDG's opgenomen in de kadernota. Natuur, landschap en recreatie zijn de drie doelen die in de gemeente als centrale doelen zijn vastgesteld. De vraag waar de gemeente Dongen veel mee speelt, is of het startpunt van redeneren de SDG's is, of dat vertrokken wordt vanuit de doelen die in de verschillende nota's/visies staan? Beide mogelijkheden zijn mogelijk en even goed.

Voor een bepaald gebied zijn de dromen van mensen opgehaald. Vervolgens hebben de bedenkers deze dromen uitgewerkt tot meer concrete plannen. De volgende stap betreft de realisatie ervan. De SDG's zijn hier nu nog aan gekoppeld, maar dat kan gemakkelijk worden toegevoegd. Waarschijnlijk zouden de SDG's helpen om sneller meekoppelkansen te benutten. De rol van de gemeente is het helpen bij het uitvoeren van de ideeën. De politiek is akkoord.

Dongen vraagt aandacht voor het activerende karakter van de SDG's: het is belangrijk dat dat niet verloren gaat! Ook geeft Dongen aan dat er aandacht moet gaan naar monitoring om actueel te kunnen blijven. Hieraan raakt het uitvoeren van een nulmeting aan het begin van het proces.

2.3. Staphorst

De gemeente Staphorst heeft vorig jaar al een omgevingsvisie gemaakt. De SDG's zijn hier niet in opgenomen. In de nieuwe sociaaldomeinvisie worden de SDG's wel meegenomen. De omgevingsvisie vormt het kader voor de sociaaldomeinvisie. Mvo van bedrijven wordt meer meegenomen. Ook al worden de verschillende domeinen aan elkaar verbonden, binnen de omgevingsvisie voelt het sociaal domein toch ondergeschikt.

De omgevingsvisie werkt als een soort overkoepelend document waarin alle relaties tussen beleidsdomeinen, keuzes en doelen worden gelegd. Daaronder kunnen meerdere visies gehangen worden die meer gespecificeerd zijn per thema/domein. De gemeente Staphorst benadrukt het belang van het van begin af aan meenemen van monitoring in het proces.

2.4. Súdwest-Fryslân

De gemeente Súdwest-Fryslân is vandaag niet aanwezig. Vanuit de VNG wordt over hun casus teruggekoppeld dat met name het bestuurlijke proces een prominente rol inneemt.

2.5. Overall

- A. Waarom hebben we een afwegingskader nodig?
 - a. Kunnen werken aan langetermijndoelen door diverse coalities met verschillende politieke kleuren heen
 - b. Programmasturing, gemengde groepen, integraal
 - c. Scherp kunnen blijven op de doelen die je elkaar hebt gesteld
 - d. Sturen op integraliteit, bredere invalshoeken
 - e. De SDG's helpen om meer bijvangst te creëren
 - f. Afwegen of in het participatieproces de SDG's wel/niet gebruikt worden
 - g. Optimalisering voor sturing en eventueel van financiering
 - h. Functies worden gemakkelijker gecombineerd
 - i. Afstemmen met andere overheden wordt gemakkelijker
 - j. Er wordt één taal gesproken (misschien niet expliciet de SDG's noemen, maar wel de inhoud en het beeld gebruiken)
 - k. Draagt bij aan de borging van kwaliteit
 - l. Economie, planeet en sociaal combineren om maatschappelijk te kunnen ondernemen (mvo) met bedrijven
 - m. Eén visie versus meerdere visies die integraal verbonden zijn
 - n. Balans omgeving en mens
 - o. Politiek-bestuurlijke omgeving en de ambtelijke organisatie moeten het omarmen
 - p. Coalitieakkoord (2022) vanuit de SDG's, waarbij de organisatie moet nadenken hoe hieraan bijgedragen kan worden
 - q. 4 momenten waarop de SDG's van pas kunnen komen:
 - i. Vertrekpunt voor visie, strategie (wat is het narratief, lange termijn, transparant, dynamisch)
 - ii. Onderdeel van de visie

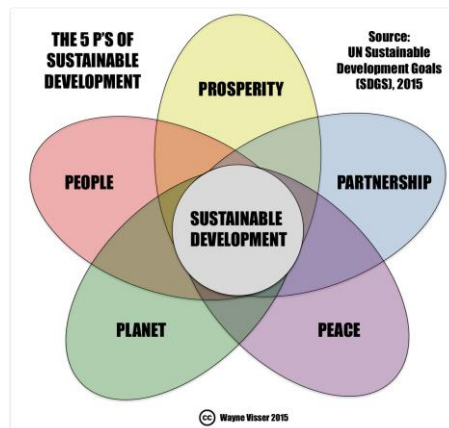
- iii. Plan/programma
 - iv. Monitoring en evaluatie
- B. Waar moet een afwegingskader aan voldoen?
- a. Het afwegingskader en de omgevingsvisie met de SDG's moet activerend blijven
 - b. Monitoring moet worden meegenomen om actueel te blijven
 - c. Nulmeting of omschrijving toepassen
 - d. Jaarlijks herijken, neem monitoring nu al mee!
 - e. Doelen versus indicatoren moeten duidelijk zijn
 - f. Het moet hanteerbaar zijn
- C. Wat is de rol van het afwegingskader, is ordening van de SDG's nodig?
- a. Organisatiebreed gedragen, moet voor de hele organisatie gelden en moet ook door de politiek en het bestuur worden gedragen
 - b. Werken aan langetermijndoelen (fysiek, sociaal, economisch)
 - c. Onderlinge relatie SDG's (hoe dragen ontwikkelingen in het fysieke domein bijvoorbeeld bij aan gezondheid?)
 - d. Verkenningsdocument
 - e. SDG's verwerkt en verweven met nota's en visies
 - f. Wordt het startpunt gevormd door de SDG's of redeneer je vanuit de doelen die in de verschillende nota's/visies staan?
 - g. Bewoners en stakeholders faciliteren in planvorming (wie is de "makelaar" van initiatieven)
 - h. Welke bijvangst is mogelijk met behulp van de SDG's?
 - i. Wat is de rol van subdoelen?
 - j. Ruimtelijk kader, daar worden de SDG's aan gekoppeld
 - k. Combinatie met onderwijs moet gelegd worden
 - l. Een afwegingskader zorgt ook voor een activerend karakter van de SDG's

3. Presentatie proces

Het projectteam heeft gesproken met Willemijn Smal (mer) en Jelle Troelstra (BZK, medeopsteller OW). Uit dit gesprek heeft Jos de proceselementen gedestilleerd. We hebben ons hiervoor vooral gefocust op het afwegingskader en de SDG's, maar het proces is ook van belang. Op welke momenten in het proces ga je werken met de SDG's en hoe ziet dat eruit? Gebruik je een afwegingskader om tot een omgevingsvisie te komen, gebruik je een afwegingskader om in de geest van de visie keuzes te kunnen maken of gebruik je het voor de programma's etc.?

3.1. Duurzaamheid in balans

Duurzaamheid in balans kan op verschillende manieren worden gevisualiseerd. Hieronder staan twee voorbeelden. De middelste spectra zijn de doelen. De SDG's helpen in het maken voor een concreteringslag.

Hieronder staan de 17 SDG's opgenomen:

3.2. Inzet van de SDG's

Hoe kunnen de 17 SDG's in de omgevingsvisie worden opgenomen en wat is het startpunt?

Mogelijke startpunten zijn:

- Strategie
- Visie
- Beleid
- Programma
- Plan
- Uitvoering (bijvoorbeeld vergunningverlening)
- Evaluatie

De SDG's helpen vervolgens in de beleidscyclus:

Het is mogelijk om achteraf te controleren, maar het is ook mogelijk om bij iedere keuze en stap de SDG's actief mee te nemen.

De SDG's kunnen bijvoorbeeld met de volgende intenties worden ingezet:

- Reikwijdte bepalen
- Doelen formuleren
- Aanpak bepalen
- Testen aanpak/botsproeven
- Realiseren
- Monitoren
- Bijsturen
- Stand van zaken bepalen (hoe staan we ervoor/foto/nulmeting)
- Vaststellen relaties/afhankelijkheden

- Accenten leggen
- Instrumenteren
- Beoordelen initiatieven
- Meten van succes

Ook kunnen de SDG's helpen bij een gebiedsgerichte inkleuring, door middel van stakeholdergesprekken met de raad, de politiek, het bestuur, de samenleving etc.:

- Foto
- Maatschappelijke opgave
- Prioritering
- Hoofdopgave (SDG)
- Hoeken van het speelveld
- Monitoring – evaluatie
- Terugkoppeling

3.3. Afwegingsgericht werken

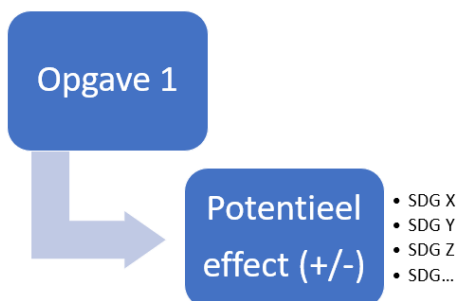
In het afwegingsproces verschuift de nadruk van een sectorale opgave naar een integrale afweging. Bij opgavegericht werken is de aanpak van maatschappelijke knelpunten leidend en niet de afdelingsstructuur van de organisatie.

Opgavegericht werken: van een politiek-bestuurlijke opgave naar een maatschappelijke opgave. Hierin zijn verschillende stappen te onderscheiden:

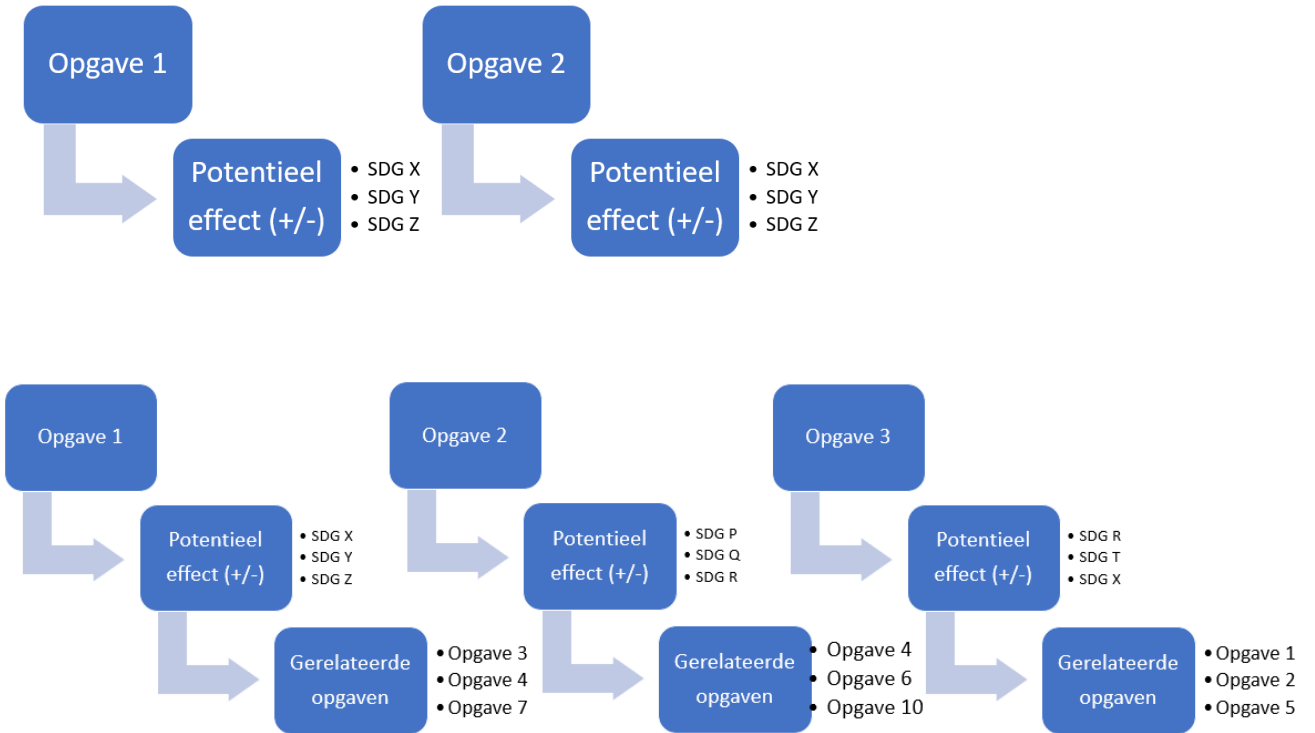
Stap 1: inventarisatie van de politiek-bestuurlijke opgaven

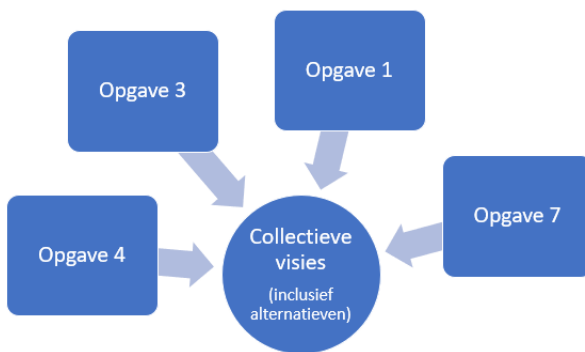
Stap 2: Politiek-bestuurlijke opgaven en effect op de SDG's

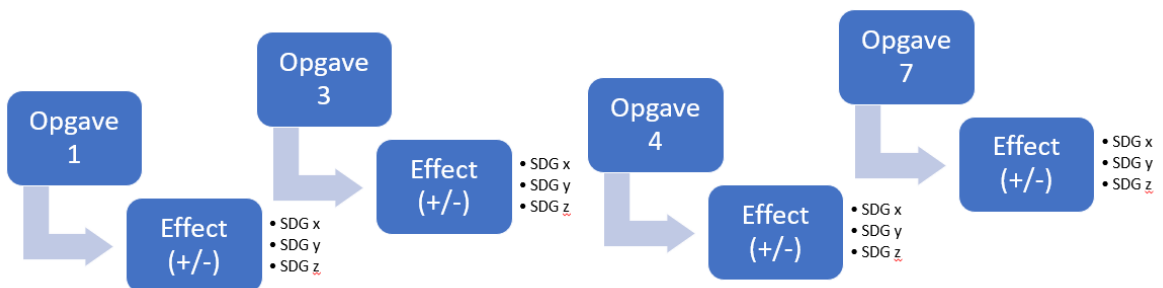
Stap 3: SDG's als verbinders politiek-bestuurlijke opgaven

Stap 4: collectieve zoektocht naar oplossing en visie

Stap 5: Detaillering effect op (sub)SDG's-Niveau

4. Deelsessies

De groep splitst zich op in tweeën. In de ene deelsessie wordt verder gewerkt aan de manier waarop het proces eruit ziet. De andere deelsessie gaat in op een ordening van de subdoelen van de SDG's.

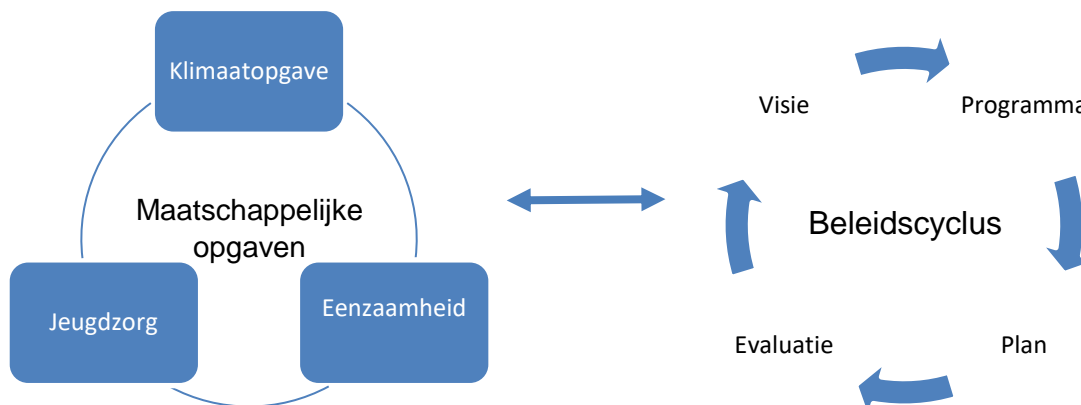
4.1. Proces

Een afwegingskader kan op verschillende manieren worden ingezet. Welke stappen kennen we als het gaat om het maken van de omgevingsvisie, hebben we daar een afwegingskader bij nodig en (hoe) kunnen de SDG's ons daarbij helpen?

Stappen om tot de visie te komen:

- Participatie
- Ontwerpen
- Vaststellen
- Beheren/updates om een stap verder te komen wanneer je al iets hebt.

In de visie komt te staan hoe met maatschappelijke opgaven wordt omgegaan. Maar wat zijn maatschappelijke opgaven? Maatschappelijke opgaven komen van buitenaf, denk bijvoorbeeld aan de energieopgaven en aan eenzaamheid. Die maatschappelijke opgaven volgen de beleidscyclus: visie, programma, plan en evaluatie.

Vragen die opkomen, zijn: wanneer pas je wel/niet participatie toe, hoe richt je participatie in, waar zijn we goed in, waar zijn de grootste effecten te zien en waar heb je de meeste invloed op?

Middelen	Ontwikkelproces omgevingsvisie	Wanneer de SDG's toepassen als afwegingskader?
Participatie		Thermometer op basis van de SDG's (hoe staan we ervoor?)
Regionale afstemming Betrekken gemeenteraad	Ontwerp Vaststellen omgevingsvisie (OV is geen afwegingskader voor het omgevingsplan, maar geeft hier richting aan) Beheren/updates	Monitoren op basis van de SDG's

In bovenstaande tabel wordt het volgende getoond. Er wordt gestart vanuit de SDG's. Vervolgens wordt aan de slag gegaan met strategie/visie/programma/plan. Dat wordt weer gecheckt aan de SDG's en zo blijf je cyclisch doorgaan.

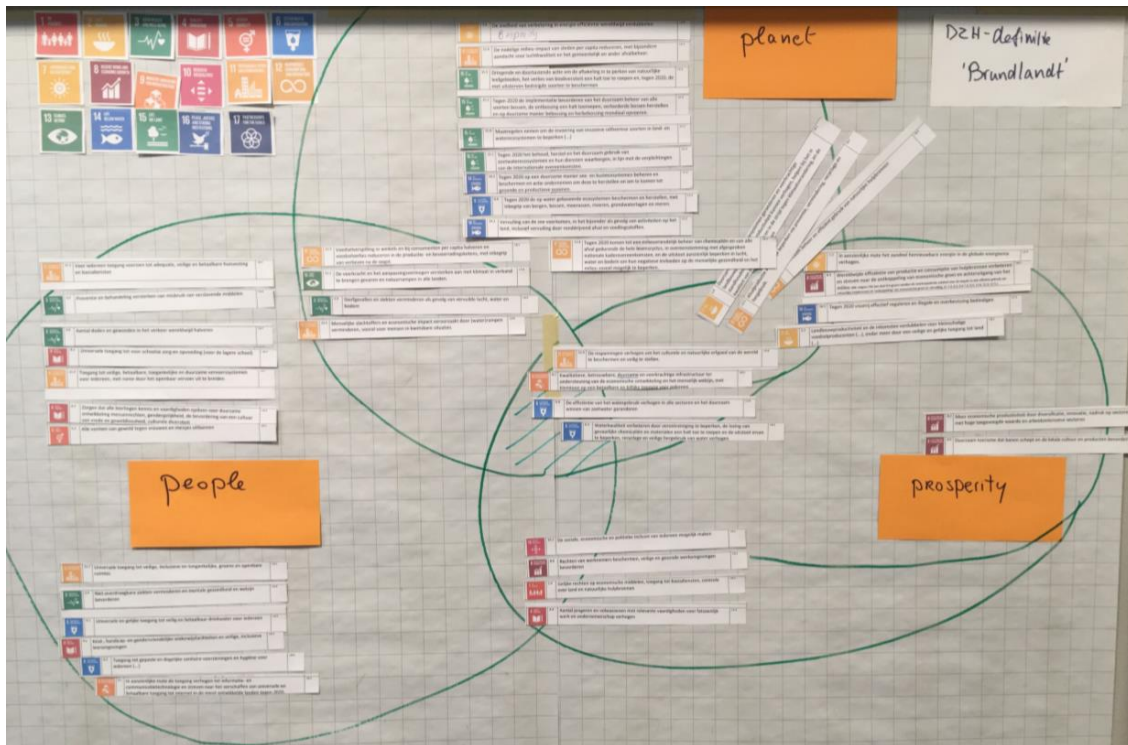
Een afwegingskader is nodig om op transparante wijze keuzes te kunnen maken. Ook zorgt het voor meer navolgbaarheid en stimuleert het de verbinding met de samenleving.

De volgende conclusies worden getrokken:

- Door bewust te kiezen voor bepaalde SDG's kan er meer gericht gewerkt worden en meer bereikt worden met grotere effecten.
- We werken toekomstgericht met de SDG's aan onze stip op de horizon.
- Het is belangrijk om continu terug te koppelen: doen we de goede dingen?
- Is het mogelijk om aan de ene kant te focussen op een aantal SDG's en tegelijkertijd niet achteruit te gaan op de andere SDG's? Het zou kunnen helpen om wegingsfactoren toe te voegen.
- Er bestaat strijd tussen maatschappelijke doelen enerzijds en operationele doelen anderzijds.
- We willen niet alleen integraal afwegen, maar ook integraal ontwikkelen. Daarnaast zijn we op zoek naar meekoppelkansen in plaats van compensaties.

4.2. Ordening subdoelen

In deze deelsessie zijn de verschillende subdoelen op twee manieren geordend: naar de prioriteiten/afwegingscriteria uit de NOVI en naar de drie P's (people, planet, profit). Deze tweede categorisering bleek vruchtbaarder. Wat opviel, was dat de people-doelen geen goede plek konden krijgen. Wat ook lastig is, is dat de negatieve impact van activiteiten ontbreekt. De positieve benadering werkt echter wel goed om meekoppelkansen in kaart te brengen. Met de drie P's kan goed worden aangegeven waar overlappen bestaan. Ook uit deze deelsessie kwam het mogelijke belang van een wegingsfactor naar voren.

5. Afsluiting

De volgende begeleidingssessie vindt plaats op 21 augustus. De begeleidingssessie heeft een facultatief karakter. De huiswerkopdrachten en benodigde stukken worden zo spoedig mogelijk verstuurd.